

Список використаних джерел та літератури

1. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМ України), ф. 581, оп. 2, спр. 119, арк. 130.
2. ЦДАМЛМ України, ф. 330, оп. 1, спр. 111, арк. 1, 2.
3. ЦДАМЛМ України, ф. 581, оп. 2, спр. 119, арк. 130.

Марина Палієнко

МІЖ ІСТОРІЄЮ ТА ІНФОРМОЛОГІЄЮ: ДО ПРОБЛЕМИ ВИРОБЛЕННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ АРХІВНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні відбуваються кардинальні зміни в усіх сферах життя і діяльності українського суспільства, які пов'язані з оновленням системи влади, економічного, правового, соціокультурного та інформаційного середовища. Безумовно, вони мають безпосередній вплив на процес створення документів та їх обіг у суспільстві, управління документальними потоками, організацію їх зберігання, вивчення та використання.

Стрімкий розвиток та запровадження інформаційних і комунікаційних технологій призвели до революційних перетворень в організації роботи з документами на всіх стадіях їх життєвого циклу, що, у свою чергу, поставило на порядок денний питання про сучасну концепцію підготовки як управлінців документацією, так і її зберігачів – архівістів.

Крім того, у зв'язку з демократизацією суспільства, розширенням доступу до публічної інформації значно актуалізувалась роль архівістів не тільки як хранителів, але й як творців, дослідників та популяризаторів історичної пам'яті, які не лише забезпечують зв'язок суспільства з його історичним минулим, але й активно впливають на формування сьогоденного бачення світу. Нині архіви – це не тільки сховища документної інформації, але й установи пам'яті, а також науково-дослідні центри, віртуальні сховища веб-ресурсів тощо.

Отже, потужні зміни суспільно-політичного, культурного та інформаційно-комунікаційного середовища на межі ХХ і ХХІ ст. призвели до необхідності переосмислення та оновлення теоретичних засад і методологічного інструментарію архівної науки, практики професійної діяльності та, зрештою, концепції архівної освіти. Перед архівістами постали питання у стилі славнозвісної філософсько-сюжетної картини Поля Гогена «Звідки ми прийшли? Хто ми? Куди ми йдемо?».

З особливою гостротою ці та інші питання сьогодні лунають під час обговорення ролі та місця архівів у збереженні історичної пам'яті та збереженні самих архівів, цілісності та неподільності їх фондів. З іншого боку, занепокоєння у професійному та освітньому середовищі викликають питання подальшого розвитку архівної освіти, яку на тлі глобального

реформування – «переформовування» – вищої освіти в Україні відокремлено від її історичних коренів та безпідставно віднесено до штучно утвореної галузі знань «Журналістика та інформація». Все це змушує нас – професійних архівістів, архівознавців та викладачів архівознавчих дисциплін – обговорити актуальні проблеми розвитку архівної галузі, науки та освіти, виробити спільні підходи до аналізу цього процесу та пропозиції щодо можливості застосування новітніх тенденцій у практичній діяльності архівів, наукових та освітніх осередків.

Що стосується питань архівної освіти, то сьогодні ми маємо відійти від суто позитивістської парадигми, яка була закладена ще в рамках французької освітньої моделі XIX ст. і доволі успішно розвивалась та еволюціонувала упродовж першої половини XX ст. В основі її лежала розроблена представниками паризької Школи хартій концепція підготовки архівістів-палеографів на базі університетської історичної освіти. Правомірність цих підходів полягала, передусім, у спрямованості архівістів на опрацювання та збереження архівів Середньовіччя і Нового часу, роботи з давніми текстами, що передбачала ґрунтовне оволодіння історичними методиками і техніками, знаннями в галузі палеографії, дипломатики, текстології та інших спеціальних історичних дисциплін. В Україні університетська підготовка істориків-архівістів набула системного характеру у середині XX ст., із заснуванням кафедри архівознавства у Київському університеті імені Тараса Шевченка, яка підготувала за 70 років своєї діяльності значну кількість професійних архівістів, виховала плеяду талановитих істориків-джерелознавців та архівознавців.

Однак, швидкий розвиток і запровадження новітніх технологій в усіх сферах життєдіяльності суспільства, виникнення нових видів документів, носіїв інформації, запровадження електронного документообігу – все це поставило перед архівістами важливі завдання адаптації професії до вимог інформаційного середовища, і безумовно, порушило питання про вироблення нових підходів до професійного навчання, яке б могло збалансувати професійні якості архівіста між історією та інформологією, його роль як хранителя історичної пам'яті, історико-культурної спадщини, документів – джерел історичних досліджень, а з іншого боку – сучасного адміністратора, який може адаптуватися до постійно зростаючих інформаційних потоків, забезпечити відбір, належне опрацювання та зберігання документів з традиційними та електронними носіями.

Як відзначав визначний канадський теоретик архівознавства Террі Кук, у добу постмодернізму відбулася зміна архівної парадигми, внаслідок якої погляд на документи як на статичні фізичні об'єкти, пасивні продукти людської та адміністративної діяльності був замінений їх розумінням в якості динамічних ідей та понять, активних учасників формування індивідуальної та колективної пам'яті. У свою чергу, від архівістів зміна архівної парадигми вимагала нового розуміння сутності професії та свого місця в ній, за висловом

Т. Кука, «відходу від ідентифікації себе як пасивних хранителів спадщини та визначення своєї ролі в якості активних творців колективної (соціальної) пам'яті» [1, р. 4].

Важливі аспекти розвитку архівної освіти у ХХІ ст. були окреслені у доповіді щодо розвитку архівів у Європейському Союзі «Розширення архівного співробітництва в Європі: план дій», підготовленій групою архівних експертів держав-членів ЄС, яка була покладена в основу архівної резолюції, схваленої Радою Європейського Союзу 6 травня 2003 р. У цьому документі наголошувалося на тому, що архівісти ХХІ ст. мають відповідати за весь життєвий цикл документа, посилювати свою роль і відповідальність як хранителів суспільної пам'яті, сприяти розширенню доступу до колективної пам'яті в Європі. Особливо підкреслювалося значення міжнародного співробітництва та обміну досвідом з представниками інших професій, зокрема спеціалістами у галузі інформаційних технологій і комунікацій [2].

Парадигма суспільства знань визначає нові тенденції у розвитку архівної освіти, а саме: її розширення, застосування інноваційних підходів, інтеграція та професіоналізація. Важливим для архівістів є застосування на практиці концепції безперервного навчання («lifelong learning»), яка передбачає не тільки підтримування професійних знань і навичок, а також оволодіння новими знаннями, методиками і технологіями по мірі розвитку професії.

Сьогодні складно знайти відповідний баланс між академічними курсами, сфокусованими на дисциплінах історичного циклу, і тими дисциплінами, які пропонують нові підходи до навчання, що відповідають розвиткові професії та очікуванням роботодавців: управління електронними документами, використання електронних баз даних, правові питання та комунікації.

Отже, нам необхідно розв'язувати ці проблеми на міжінституційному рівні. Тільки на основі взаємодії університетських кафедр, архівів, УНДІАСД та Співки архівістів України можна реформувати архівну освіту, поєднати теоретичну підготовку з практичним тренінгом. Вимагає поглиблення і розвитку міждисциплінарність та варіативність програм навчання. Актуальним сьогодні видається відкриття на рівні архівної спеціальності окремих спеціалізацій: «історик-архівіст», «архівіст-документознавець», «спеціаліст з інформаційних технологій / архівіст медіа простору», «реставратор документів» тощо.

Таким чином, реформа архівної освіти передбачає розширений діалог та взаємодію теоретиків архівознавства, досвідчених професіоналів-практиків та викладачів університетів. Сьогодні має бути знайдений баланс у викладанні між історичними, правознавчими та інформаційними дисциплінами. Зasadничим для архівіста є знання різних аспектів управління документами упродовж усього їх життєвого циклу, знання історії інституцій та розвитку системи управління, вміння користуватися новітніми комп'ютерними

технологіями та системами комунікації, мовна компетенція, відкритість до міжнародного та міждисциплінарного співробітництва.

Список використаних джерел та літератури

1. *Cook T.* Archival Science and Postmodernism: New Formulation for Old Concepts / Terry Cook // Archival Science. – 2001. – № 1. – P. 3–24.

2. Report on Archives in the enlarged European Union: Increased archival cooperation in Europe: action plan. Elaborated by the National Expert Group on Archives of the EU-Member States and EU-Institutions and Organs at the request of the Council of the European Union [Electronic resource]. – Mode of access: ec.europa.eu/archival-policy/docs/arch/reportarchives_en.pdf. – Title from screen.

Вячеслав Подорожный, Василий Козырев

ПУТИ РЕШЕНИЯ АКТУАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ ДОЛГОСРОЧНОГО ХРАНЕНИЯ ОЦИФРОВАННЫХ ДОКУМЕНТОВ НА ОБЪЕКТЫ ИСТОРИЧЕСКОГО, КУЛЬТУРНОГО И НАУЧНОГО НАСЛЕДИЯ

На сегодняшний день в мире, в том числе и в Украине, в качестве носителя информации для долгосрочного страхового хранения копий документов используется фотопленка.

Качество хранимой информации на фотопленке определяется двумя факторами: качество исходного документа и качество технологического обеспечения изготовления, хранения и воспроизведения микрофильмов.

Качество технологического обеспечения изготовления микрофильмов определяется оборудованием, материалами и технологиями изготовления, хранения и воспроизведения микрофильмов, которые поддерживаются на современном техническом уровне.

Качество исходного документа для микрофильмирования на сегодняшний день нормативно определено для документов на бумажной основе [1].

Повсеместное использование документов и копий документов в цифровом виде остро поставило вопрос об определении качества документов, поданных на микрофильмирование в цифровом виде.

Следует отметить, что для микрофильмирования подаются документы на бумажной основе, содержащие угасающий (исчезающий) текст, и для микрофильмирования таких документов требуется разработка новых подходов в их оцифровке.

Так же следует отметить, что отсутствие возможности хранения информации без потери данных в цифровом виде на фотопленке не дает возможности закладывать на долгосрочное страховое хранение такие